

λύκος

λύκος, ο, θηλ. **λύκαινα, η** (βλ. λ.), ουσ. [*<αρχ. λύκος*], ο λύκος. **1α.** το λυκόσκυλο: «επειδή το σπίτι του βρίσκεται σε μια ερημική τοποθεσία, έχει πάρει έναν λύκο για να το φυλάει». **β.** άνθρωπος άπληστος, άρπαγας, σκληρός: «μην κάνεις συνεταιρισμό μ' αυτόν το λύκο, γιατί θα σε γδάρει». **2.** ο επικρουστήρας παλιών πυροβόλων όπλων, ο κόκορας: «σήκωσε το λύκο και σημάδεψε». **3.** επώδυνη μακροχρόνια δερματοπάθεια, που διαβρώνει τους ιστούς του δέρματος: «είχε ένα πρόβλημα με το δέρμα του κι όταν ο δερματολόγος διέγνωσε λύκο, πανικοβλήθηκε ο φουκαράς». **4.** γενική ονομασία διάφορων παρασιτικών φυτών: «κάθε τόσο καθαρίζει το λύκο απ' τον κήπο του, γιατί μπορεί και να του πνίξουν τα φυτά». **5.** (στη γλώσσα της φυλακής) ο κρατούμενος που υπολογίζεται ως αρχηγός: «μόλις μπαίνει ο λύκος μέσα στο θάλαμο, όλοι στέκονται σούζα». (Ακολουθούν 52 φρ.)·

- *άι στο λύκο!* βλ. φρ. *άι στον κόρακα!* λ. *κόρακας*·

- *απ' τα μετρημένα τρώει ο λύκος ή ο λύκος απ' τα μετρημένα τρώει*, λέγεται γι' αυτούς που έχουν την εντύπωση πως με την υπερβολική προφύλαξη της παρουσίας τους αποφεύγουν το ενδεχόμενο κλοπής ή σφετερισμού της: «αν θέλω να σε κλέψω, φίλε μου, θα σε κλέψω, γιατί πρέπει να ξέρεις πως απ' τα μετρημένα τρώει ο λύκος»·

- *αρνί που βλέπει ο Θεός, ο λύκος δεν το τρώει*, βλ. λ. [αρνί](#)·

- *αρνί που φεύγει απ' το κοπάδι (απ' τη στάνη, απ' το μαντρί), το τρώει ο λύκος*, βλ. λ. [αρνί](#)·

- *αυτός που υπομένει, το λύκο διαφεντεύει*, αυτός που ξέρει να έχει υπομονή, με τον καιρό επιβάλλεται και σε άτομο που μπορεί να είναι και ισχυρότερό του: «κράτα τα νεύρα σου και τους θυμούς σου γιατί, αυτός που υπομένει, το λύκο διαφεντεύει»·

- *άφησαν το λύκο να φυλάει τα πρόβατα*, βλ. συνηθέστ. *έβαλαν το λύκο να φυλάει τα πρόβατα*·

- *βάζω το κεφάλι μου στο στόμα του λύκου*, βλ. λ. [κεφάλι](#)·

- *γλίτωση απ' του λύκου τα δόντια*, βλ. συνηθέστ. *γλίτωση απ' του λύκου το στόμα*·

- *γλίτωση απ' του λύκου το στόμα*, διέφυγα από μεγάλο, από θανάσιμο κίνδυνο: «την τελευταία στιγμή πετάχτηκα έξω απ' τ' αυτοκίνητο, που έπεσε στο γκρεμό, και γλίτωση απ' του λύκου το στόμα»·

- *έβαλαν το λύκο να φυλάει τα πρόβατα*, λέγεται στην περίπτωση που αναθέτουν τη φύλαξη κάποιων πραγμάτων σε άτομο αναξιόπιστο. Συνών. *έβαλαν την αλεπού να φυλάει τις κόττες*·

- *είχαμε σκύλο κι εβόθηα το λύκο*, λέγεται για εκείνους τους φίλους που ενώ έχουμε τη σιγουριά πως μας είναι πιστοί, στην πραγματικότητα μας προδίνουν και συμμαχούν με τους εχθρούς μας: «εγώ του εμπιστευόμουν όλα τα μυστικά της δουλειάς μου κι αυτός πήγαινε και τα μετέφερε στον ανταγωνιστή μου, και μέχρι να καταλάβω πως είχαμε σκύλο κι εβόθηα το λύκο, έπαθα μεγάλη ζημιά». Ο πλ. και όταν μιλάμε μόνο για τον εαυτό μας·

- *έπεσα στου λύκου τα δόντια*, βλ. συνηθέστ. *έπεσα στου λύκου το στόμα*·

- *έπεσα στου λύκου το στόμα*, διέτρεξα σοβαρότατο, θανάσιμο κίνδυνο: «αν ήξερα πως θα 'πεφτα στου λύκου το στόμα, δε θ' αποφάσιζα να πάω μ' αυτούς τους ορειβάτες!»·

- *θέλει και τα πρόβατα σωστά και το λύκο χορτάτο*, βλ. λ. [πρόβατο](#)·

- *θρέψε λύκο το χειμώνα να σε φάει το καλοκαίρι*, λέγεται για τους αχάριστους, που βλάπτουν τους ευεργέτες τους: «όσες φορές είχε ανάγκη, τον βοηθούσε, αλλ' αυτός, αντί για ευχαριστώ, ψευδομαρτύρησε σε βάρος του στο δικαστήριο. -Θρέψε λύκο το χειμώνα να σε φάει το καλοκαίρι». Συνών. *φύλαξε φίδι το χειμώνα να σε δαγκώσει το καλοκαίρι*·

- και τα πρόβατα σωστά και ο λύκος χορτάτος, βλ. λ. [πρόβατο](#).
- κάποιος λύκος θα ψόφησε, **α.** λέγεται με απορία στην περίπτωση που κάποιος ενεργεί αντίθετα προς τις συνήθειές του: «μπορεί να μη δίνει ούτε στον άγγελο του νερό, όμως εμένα τα δανεικά που του ζήτησα μου τα 'δωσε αμέσως. -Κάποιος λύκος θα ψόφησε, γιατί αυτός είναι μεγάλος τσιγκούνης». **β.** λέγεται ειρωνικά σε άτομο που έρχεται ξαφνικά να μας επισκεφτεί ύστερα από πάρα πολύ καιρό: «βρε βρε, κάποιος λύκος θα ψόφησε για να 'ρθεις να με δεις». Συνών. *κάποιος φούρνος θα γκρεμίστηκε*.
- λύκος με μορφή προβάτου, λέγεται για σκληρό, για αιμοβόρο άτομο, που μας ξεγελάει με το παρουσιαστικό του, γιατί έχει καλοκάγαθο πρόσωπο: «μην σε ξεγελάνε τα ευγενικά του χαρακτηριστικά, γιατί είναι λύκος με μορφή προβάτου».
- λύκος μεταμφιεσμένος σε πρόβατο, βλ. φρ. *λύκος με μορφή προβάτου*.
- λύκος στα πρόβατα, έκφραση με την οποία τονίζουμε τις επιπτώσεις που έχει κανείς, όταν λέει συνεχώς ψέματα: «επειδή μας λέει συνεχώς ψέματα δεν τον πιστέψαμε, όταν μας είπε μια φορά αλήθεια και την έπαθε όπως με το λύκος στα πρόβατα, γιατί δεν τον βοηθήσαμε». Αναφορά σε μύθο του Αισώπου.
- μ' έστειλαν στου λύκου τα δόντια, βλ. συνηθέστ. *μ' έστειλαν στου λύκου το στόμα*.
- μ' έστειλαν στου λύκου το στόμα, αντιμετώπισα μεγάλο, θανάσιμο κίνδυνο: «αν ήξερα πως θα μ' έστελναν στου λύκου το στόμα, θα καθόμουν στ' αβγά μου».
- μαύρος λύκος να σε φάει! είδος κατάρρας.
- με τ' αρνί είσαι ή με το λύκο; με ποιανού το μέρος είσαι, με του αδύνατου ή του δυνατού, με το μέρος του καλού ή του κακού(;): «ξέχνα για λίγο το συμφέρον σου και θέλω να μου μιλήσεις με το χέρι στην καρδιά. Με τ' αρνί είσαι ή με το λύκο;».
- μέχρι να σηκώσει το ένα του πόδι, του τρώει ο λύκος τ' άλλο, βλ. λ. [πόδι](#).
- μπήκα στου λύκου το στόμα, διέτρεξα σοβαρότατο, θανάσιμο κίνδυνο: «είμαι δασοφυροσβέστης και δεν ξέρεις πόσες φορές, πέρσι με τις πυρκαγιές, μπήκα στου λύκου το στόμα».
- να σε φάει ο λύκος! είδος κατάρρας, που λέγεται χάριν αστεϊσμού. Συνήθως της φρ. προτάσσεται το *μπα που*.
- ο λύκος απ' την πάνω μεριά, τ' αρνί απ' την κάτω μεριά, τ' αρνί θολώνει το νερό; βλ. λ. [αρνί](#).
- ο λύκος γούνα αλλάζει, ο λύκος δεν αλλάζει, βλ. φρ. *ο λύκος κι αν εγέρασε κι άλλαξε το μαλλί του, μηδέ τη γνώμη του άλλαξε, μηδέ την κεφαλή του*.
- ο λύκος γούνα αλλάζει, το χούι δεν τ' αλλάζει, βλ. φρ. *ο λύκος κι αν εγέρασε κι άλλαξε το μαλλί του, μηδέ τη γνώμη του άλλαξε, μηδέ την κεφαλή του*.
- ο λύκος έχει τ' όνομα κι η αλεπού τη χάρη, δηλώνει πως περισσότερα κατορθώνει κανείς με την εξυπνάδα, την πονηριά, παρά με τη σωματική δύναμη: «ο άλλος ήταν πολύ πιο δυνατός, αλλά του 'κανε ένα τσαλιμάκι ο δικός σου και τον ξάπλωσε κάτω. -Ο λύκος έχει τ' όνομα κι η αλεπού τη χάρη».
- ο λύκος έχει το σβέρκο του χοντρό, γιατί κάνει μόνος του τη δουλειά του, βλ. λ. [δουλειά](#).
- ο λύκος κι αν εγέρασε κι άλλαξε το μαλλί του, μηδέ τη γνώμη του άλλαξε μηδέ την κεφαλή του ή ο λύκος κι αν εγέρασε κι άλλαξε το πετσί του, μηδέ τη γνώμη του άλλαξε μηδέ την κεφαλή του, το ήθος ή ο κακός χαρακτήρας του ανθρώπου δεν αλλάζει με τα χρόνια.
- ο λύκος με μύγες δε χορταίνει ή ο λύκος δε χορταίνει με μύγες, λέγεται για τους ισχυρούς, τους έξυπνους ή

τους πλεονέκτες, που δε μένουν ικανοποιημένοι με μικρά οφέλη: «για να μου εγκρίνει το δάνειο, ήθελε το τριάντα τοις εκατό ο αθεόφοβος. -Ο λύκος με μύγες δε χορταίνει». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το εμ. Συων. η αλεπού με ακρίδες δε χορταίνει ή η αλεπού δε χορταίνει με ακρίδες·

- ο λύκος, όταν γερνάει, γίνεται των σκυλιών ο μασκαράς, όταν ο ισχυρός χάσει τη δύναμή του γίνεται περίγελο στο περιβάλλον του: «κάποτε τον έτρεμαν αλλά, τώρα που ξέπεσε τον κοροϊδεύουν όλοι γιατί, ο λύκος όταν γερνάει, γίνεται των σκυλιών ο μασκαράς»·

- ο λύκος στη γειτονιά του αρνί δεν αρπάζει, πολλοί άνθρωποι επιδεικνύουν καλή συμπεριφορά στο άμεσό τους περιβάλλον : «είναι πολύ αλήτης άνθρωπος αλλά, στη γειτονιά μας κάνει την αθώα περισσότερά γιατί, βλέπεις, ο λύκος στη γειτονιά του αρνί δεν αρπάζει»·

- ο λύκος στην αναμπουμούλα χαίρεται, ο παράνομος, ο κακός ή ο φαύλος χαίρεται σε περίοδο κοινωνικής αναστάτωσης ή αναταραχής, γιατί τότε ευνοούνται ευκολότερα τα παράνομα σχέδια του ή οι άνομες επιδιώξεις του: «παρακαλάει να μην μπορέσει κανένα κόμμα να κάνει κυβέρνηση, γιατί χτίζει κάπου ένα αυθαίρετο κι ο λύκος στην αναμπουμούλα χαίρεται»·

- ο λύκος στην ανεμοζάλη χαίρεται, βλ. συνηθέστ. ο λύκος στην αναμπουμούλα χαίρεται·

- ο λύκος τρίχα αλλάζει, τη γνώμη δεν αλλάζει, βλ. φρ. ο λύκος κι αν εγέρασε κι άλλαξε το μαλλί του, μηδέ τη γνώμη του άλλαξε, μηδέ την κεφαλή του·

- οι λύκοι θέλουν πρόβατα, οι έξυπνοι, οι επιτήδειοι ή οι κακοί αναζητούν αφελείς ή αγαθούς ανθρώπους για να τους εκμεταλλευτούν: «μην μπλέξεις με τους ανθρώπους της πιάτσας, γιατί οι λύκοι θέλουν πρόβατα»·

- όποιος γίνεται αρνί, τον τρώει ο λύκος, βλ. λ. [αρνί](#)·

- όταν δεις λύκου αγνάρι, έχε το νου σου στα πρόβατα, πάντα πριν από ένα κακό ή μια αποτυχία, υπάρχουν σημάδια που μας προειδοποιούν για τον επερχόμενο κίνδυνο»·

- πεινώ σαν λύκος ή πεινώ σαν το λύκο, πεινώ υπερβολικά: «βάλε μου γρήγορα να φάω, γιατί πεινώ σαν λύκος». Από το ότι ο λύκος δε βρίσκει εύκολα τροφή·

- πέρασα απ' του λύκου τα δόντια, βλ. συνηθέστ. πέρασα απ' του λύκου το στόμα·

- πέρασα απ' του λύκου το στόμα, διέτρεξα σοβαρότατο, θανάσιμο κίνδυνο: «ήταν τόσο δυνατή η τράκα, που πέρασα απ' του λύκου το στόμα»·

- περιμένει σαν λύκος, είναι άπληστος, άρπαγας, σκληρός: «πηγαίνει στους χώρους που γίνονται πλειστηριασμοί και περιμένει σαν λύκος ν' αρπάζει την ευκαιρία». (Λαϊκό τραγούδι: ο θάνατός σου η ζωή μου συναντούσα, βασανιζόμουνα, εδάκρυζα, πονούσα γιατί οι άνθρωποι σαν λύκοι καρτερούν)·

- πέφτω στον πρώτο λύκο, (στη γλώσσα της αργκό) χάνω ξαφνικά χρήματα, παθαίνω αναπάντεχη ζημιά: «όπως έγινε σήμερα η ζωή, μόλις κερδίσεις μερικά λεφτά, πέφτεις στον πρώτο λύκο και δε σου μένει πάλι φράγκο»·

- σώθηκα απ' του λύκου τα δόντια, βλ. συνηθέστ. γλίτωσα απ' του λύκου το στόμα·

- σώθηκα απ' του λύκου το στόμα, βλ. φρ. γλίτωσα απ' του λύκου το στόμα·

- τα μετρημένα πρόβατα, ο λύκος δεν τα τρώει, όταν κάνουμε σωστούς λογαριασμούς δεν υπάρχει περίπτωση να έχουμε καμιά απώλεια: «να προσέχεις καλά το βιο σου, να ελέγχεις κάθε τόσο το έχει σου για να 'χεις το κεφάλι σου ήσυχο γιατί, τα μετρημένα πρόβατα, ο λύκος δεν τα τρώει»·

- το μισιακό γαϊδούρι το τρώει ο λύκος, βλ. λ. [μισιακός](#)·

- τρώει σαν λύκος ή τρώει σαν το λύκο, είναι αχόρταγος, αδηφάγος: «μην πάρετε και τον τάδε στο γεύμα, γιατί τρώει σαν λύκος και δε θα προλάβετε να φάτε τίποτα». Από το ότι ο λύκος που βρίσκει δύσκολα τροφή, όταν τη βρίσκει, τρώει με μεγάλη λαιμαργία. Συνών. τρώει σαν βόδι / τρώει σαν δράκος / τρώει σαν φίδι·

- ώσπου να σηκώσει το ένα του πόδι, του τρώει ο λύκος τ' άλλο, βλ. λ. [πόδι](#).

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας